

**СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТИ ТА
РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ:
ПРОБЛЕМИ, РІШЕННЯ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**Міжнародної науково-практичної
конференції**

26-27 жовтня 2023 р.

Запоріжжя
Україна

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Ministry of Education and Science of Ukraine
Department of Education and Science of Zaporizhzhia Regional State Administration
Municipal Institution of Higher Education “Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy”
of Zaporizhzhia Regional Council

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
Міжнародної науково-практичної конференції
«СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТИ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА
ПОВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ, РІШЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ»

BOOK OF ABSTRACTS
of the International scientific and practical conference
“STRATEGIC ORIENTATIONS OF EDUCATION AND REHABILITATION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL
LAW AND POST-WAR TIMES: PROBLEMS, SOLUTIONS, PROSPECTS”

26-27 жовтня 2023 року
October 26–27, 2023

Запоріжжя, Україна
Zaporizhzhia, Ukraine

*Рекомендовано до друку Вченою радою комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради
(протокол № 2 від 27 жовтня 2023 року)*

Редакційна колегія:

В. В. Нечипоренко (відповідальний редактор), доктор педагогічних наук, професор, Хортицька національна академія;

Н. М. Гордієнко, доктор соціологічних наук, професор, Хортицька національна академія;

М. С. Кудінова, кандидат психологічних наук, Хортицька національна академія;

О. М. Галієва, кандидат психологічних наук, Хортицька національна академія;

О. О. Сташук, кандидат педагогічних наук, Хортицька національна академія;

Г. Б. Глущенко, старший викладач, Хортицька національна академія;

О. В. Макаренко, методист, Хортицька національна академія.

Бібліографічні редактори:

Єнєва С. В., бібліотекар-бібліограф, Хортицька національна академія;

Прохорова С. П., бібліотекар-бібліограф, Хортицька національна академія;

Двореченцева А. С., методист, Хортицька національна академія.

Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 жовтня 2023 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. – Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2023. – 764 с.

С 83

Strategic orientations of education and rehabilitation in the conditions of martial law and post-war times: problems, solutions, prospects : Book of Abstracts of the International scientific and practical conference of students and young researchers (Zaporizhzhia, October 26–27, 2023) / General editor V. Nechyporenko. – Zaporizhzhia : Publishing House of Khortytsia National Academy, 2023. – 764 p.

ISBN 978-617-7929-11-5

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи», організованої науково-педагогічним колективом Хортицької національної академії у співпраці з українськими і зарубіжними партнерами. Опубліковані тези доповідей висвітлюють нагальні проблеми, завдання та перспективи розвитку освітньої сфери в умовах війни; розкривають специфіку впливу штучного інтелекту та цифровізації на освітній ландшафт; актуалізують теоретичні та практичні аспекти спеціальної й інклюзивної освіти; характеризують особливості психологічної та соціальної реабілітації населення України; розкривають сучасні підходи до дотримання здорового способу життя; відображають актуальні тенденції розвитку мистецтва, дизайну, менеджменту та туризму.

Збірник адресовано науково-педагогічним працівникам, аспірантам, студентам і широкому колу фахівців суспільно-гуманітарного профілю.

Редакційна колегія може не поділяти концептуальні ідеї авторів та інтерпретаційні підходи, репрезентовані у змісті тез. Відповідальність за достовірність поданих матеріалів, наведених цитат, статистичних та емпіричних даних несуть учасники та їхні наукові керівники згідно з юридичними й етичними нормами академічної доброчесності.

УДК 37+364-786]364/366"

ISBN 978-617-7929-11-5

© Автори тез, 2023

© Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2023

диференційованого підходу (через виділення підгруп аутизму) і далі до інтеграції/інклюзії (за можливості, це лише цільова установка)»;

2) розробити таку систематику аутичних явищ, яка могла б стати основою диференціації корекційно-освітнього процесу, своєрідним «місточком» від індивідуального навчання (фактично обов'язкового на початкових етапах корекції) до інклюзії (що, на жаль, можливо не завжди і не повною мірою);

3) диференціювати клінічні прояви поліморфізму проявів розладів аутичного спектра на такі, що зумовлені порушеннями розвитку та хворобливими процесами, та ті, що зумовлені природними варіаціями особистісного розвитку; якщо перші вимагають корекції (іноді і лікування), то другі повинні стати одним із факторів, що визначають варіативність процесу творення;

4) створити систематику методичних підходів до корекції аутизму, визначення показань та протипоказань до їх використання, поєднання та (або) послідовного застосування;

5) виділити періоди дошкільної освіти дітей з розладами аутичного спектра не за віковою, а за функціональною ознакою (головний критерій – можливість групових занять);

6) визначити найбільш ймовірні освітні траєкторії дітей з розладами аутичного спектра у дошкільному та молодшому шкільному віці та способи визначення цих траєкторій у перспективі на кілька років;

7) у соціальному запиті диференціювати моменти, пов'язані з інтересами розвитку дитини з розладами аутичного спектра, та ті, що відображають інтереси інших учасників освітнього процесу (перші – пріоритетні, другі потребують вивчення та оцінки).

Таким чином, вирішення методологічних прогалин у широкому значенні слова полягає у підвищенні ефективності освіти осіб з розладами аутичного спектра та потребує вирішення кількох конкретних проблем, в основі яких лежить загальне завдання зменшити ступінь невизначеності основних складових корекційної освіти дітей з аутизмом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаяш О. В., Кляп М. І. Комплексний психолого-педагогічний супровід дітей з розладами спектру аутизму в умовах інклюзивно-ресурсного центру. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки*. 2019. Вип. 13. С. 37–47.

2. Тарасун В. Аутологія: теорія і практика. Київ, 2018. 590 с.

3. Шульженко Д. І. Освітньо-психологічна інтеграція (інклюзія) дітей із аутизмом : монографія. Київ, 2017. 444 с.

4. Berenguer C., Miranda A., Colomer C. Contribution of Theory of Mind, executive functioning and pragmatics to socialization behaviors of children with high-functioning autism. *J. Autism Dev. Disord.* 2018. № 48. P. 430–441.

5. Demetriou E. A., Lampit A., Quintana D. S. Autism spectrum disorders: a meta-analysis of executive function. *Mol. Psychiatry*. 2018. № 23. P. 1198–1204.

6. Gilbert R., Altschuler M., Sideridis G. Measuring individual differences in cognitive, affective, and spontaneous theory of mind among school-aged children with autism spectrum disorder. *J. Autism Dev. Disord.* 2018. № 48. P. 3945–3957.

Діхтяренко Тетяна Володимирівна,

здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 261 Пожежна безпека, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків, Україна

Науковий керівник – **Гонтаренко Л. О.,**

доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальних і гуманітарних наук, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків, Україна

ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІРОТЕХНІКІВ У ЗОНІ ВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Повномасштабне вторгнення російської федерації на території нашої держави значно вплинуло на повсякденну діяльність військовослужбовців, рятувальників, медиків. На теперішній час гостро постало питання очищення земель та водної акваторії від вибухонебезпечних предметів (далі – ВВП), уламків від

падіння ракет, залишків артилерійських снарядів. Одними із передових фахівців є піротехнічні підрозділи Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС). На відміну від роботи піротехніка у мирний час, наприклад, виявлення та знешкодження боєприпасів часів Другої світової війни у житловому секторі, на даний час їм доводиться час від часу відбувати на ротацію для виконання задач з гуманітарного розмінування сусідніх областей, що стало для них вже повсякденною справою. Піротехніки ризикують своїм життям кожного разу, наближаючись до ВВП, а в період війни цей ризик збільшується удвічі, тому що під час відрядження на схід України існує велика загроза ракетних ударів чи артилерійських обстрілів. Виходячи з вищесказаного з'являється питання відпрацювання індивідуально-особистісних якостей і готовності фахівця піротехнічного підрозділу для перебування в екстремальних умовах.

Психологічна готовність особистості є невід'ємним компонентом у вихованні обізнаного, різностороннього та кваліфікованого працівника. Враховуючи діяльність керівника піротехнічного підрозділу, важливою складовою його морально-ділових якостей є почуття відповідальності, що надзвичайно потрібне при прийнятті рішень у скрутний момент. Начальник відділення, що виконує роботи з транспортування та знищення ВВП, організовує проведення робіт із знищення ВВП на місці виявлення або вилучення, перенесення, завантаження, транспортування та знищення ВВП силами підпорядкованого особового складу [3].

Аналізуючи наукові джерела, можна дійти до висновку, що професійний стрес переживають практично всі працівники різних професій, але найбільше до професійного стресу схильні фахівці професій екстремального профілю, а найбільше до нього схильні фахівці-піротехніки. Слід зазначити, що діяльність сапера не має права на помилку, бо від цього залежить його життя. Постійний контакт з ВВП, які можуть здетонувати при його вилученні, несе додаткове відчуття страху та тривоги.

У своїх дослідженнях В. Платонов неодноразово розглядав діяльність піротехніка ДСНС у різних аспектах щодо визначення професійних психологічних якостей саперів, впливу стресових факторів специфічної діяльності, визначивши основні чинники психологічного напруження саперів в зоні ведення бойових дій:

- загроза життю та здоров'ю (можливість потрапляння під обстріли);
- інформаційне перевантаження (збільшення кількості новітніх зразків ВВП, з якими вони не були ознайомлені);
- нервово перенапруження (знаходження в стресовій ситуації при контакті з бойовими ВВП, які не спрацювали, мають пошкодження та можуть здетонувати у будь-який момент);
- надмірний самоконтроль емоційного стану та виконання чіткої послідовності роботи при вилученні ВВП;
- травмування та смерть колег під час виконання розмінування;
- зовнішні фактори навколишнього середовища, що обтяжують відчуття втоми та тривоги [2].

О. Недвига виділяє такі основні психологічні особливості професійної діяльності військовослужбовців-саперів у бойовій обстановці, як:

- стан постійної готовності до дії в умовах небезпеки;
- висока відповідальність за виконання поставлених бойових завдань із розмінування та знешкодження ВВП;
- тривале перебування у стані емоційного напруження;
- соціально-психологічна й сенсорна ізоляція;
- виконання службових обов'язків на межі перевтоми в умовах сильнодіючих стрес-факторів бойової обстановки (мінного поля) [1].

Виконання функційних обов'язків в таких умовах призводить до негативного впливу комплексу небезпечних факторів на психічний стан особи, які в свою чергу породжують високий рівень емоційного стресу.

Враховуючи вищезазначене відмітимо, що важливим чинником забезпечення подальшої ефективної діяльності з гуманітарного розмінування піротехніками ДСНС під час війни є адаптація до умов та специфічність ситуації, у якій доводиться виконувати завдання. Слід також вказати, що це питання вважається дуже важливим для врахування під час аналізу професійної діяльності піротехніків ДСНС та удосконалення системи професійного-психологічного відбору кандидата на службу фахівця піротехнічного підрозділу.

З урахуванням наведених специфічних особливостей робіт з розмінування потрібно розвивати адаптаційні здібності піротехніків. Переважна більшість особового складу після повернення з чергових

ротацій мають пригніченість, підвищену втомленість та нервові напруження. Виникає необхідність проведення додаткових заходів з психологічної підтримки напередодні відправлення в зону ведення бойових дій, а також не тільки медичного, а й психологічного супроводу діяльності упродовж всього періоду виконання завдань з розмінування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Недвига О. В. Психологічне забезпечення професійної діяльності військовослужбовців-саперів в особливих умовах діяльності : автореф. дис...канд. психол. наук : 19.00.09. Київ, 2019. 22 с.
2. Платонов В. М. Психологічні особливості виконання діяльності піротехніками ДСНС під час військових дій. *Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір* : матеріали III міжнарод. наук.-практ. конф., м. Одеса, 24 червня 2022 року. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. С.197 – 200.
3. СОП-09.10/ДСНС. «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) району ведення бойових дій» / Держана служба України з надзвичайних ситуацій. Київ, 2020. URL: <https://dsns.gov.ua/upload/2/6/8/9/6/5/EvgyR9W0tBTYzldCjhd5i5wlPhiSNqzwQEaeJ0y.pdf> (дата звернення 11.10.2023).

Дуняшенко Олександр Олександрович,

курсант 2-го курсу,

Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,

м. Дніпро, Україна

Науковий керівник – **Шинкаренко І. О.,**

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності,

кандидат психологічних наук, доцент,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,

м. Дніпро, Україна

СУЧАСНІ ВИДИ РЕАБІЛІТАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ, ЩО ПОСТРАЖДАЛО ВІД ВІЙНИ

Захист ментального здоров'я – актуальна проблема, яка надзвичайно загострилася після початку повномасштабної війни Росії проти України. Участь у бойових діях або перебування в прифронтовій зоні з постійними ракетними та артилерійськими обстрілами, бомбовими ударами, перебування в окупації, підвищують уразливість наших співгромадян до психосоціального стресу, сприяють поширенню психічних розладів, таких як: депресія, тривога, постстресові розлади тощо [1].

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВОЗ) розглядає соціальну реабілітацію у контексті реабілітаційного процесу в цілому: «Реабілітація – це сукупність заходів, покликаних забезпечити особам із порушеними функціями в результаті хвороб, травм і вроджених дефектів пристосування до нових умов життя у суспільстві, в якому вони живуть» [4, с. 155].

Реабілітація за своєю суттю є процесом соціальним: сім'я, громада, команда спеціалістів є суб'єктами, що забезпечують цей процес, основною метою для них є віднаходження шляхів повернення людини із обмеженим функціонуванням в соціум, до участі у суспільному житті, наприклад сім'ї або громади, робочого колективу тощо. У даному випадку освітня, професійна чи медична реабілітація містять «соціальну складову» (соціально-медична, соціально-економічна, соціально-психологічна тощо), але важливо, щоб цей соціальний аспект дійсно враховувався у процесі реабілітації [4, с. 157].

Які ж види реабілітації існують в Україні сьогодні?

✓ Фізична реабілітація – відновлення функціональності військовослужбовців після лікування в госпіталі. Фізична реабілітація військовослужбовців після поранень потребує тривалого часу і спрямована на відновлення організму після завершення гострого періоду та часто дозволяє уникнути первинної інвалідності чи перешкодити подальшому погіршенню стану. Сучасні реабілітаційні центри для військових створено на базі шпиталів та лікарень, які є у Львові, Луцьку, Києві, Черкасах, Миколаєві та інших містах України, де встановлено новітні системи реабілітації: ерготерапії (відновлення втрачених рухових навичок у побуті), кінезотерапії (метод лікування рухом та навантаженнями), зали ЛФК з тренажерами тощо.